

הדלקה עושה מצוה, ולא הנחה, שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה, מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה. לפיכך עשית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה, למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה; ומ"מ צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ, לא יצא, שהרואה אומר: לצורכו הוא מדליקה; וכן אם מדליקה ואוחזה בידו, במקומה, לא יצא, שהרואה אומר: לצרכו הוא אוחזה.

הדלקה עושה מצוה – הגמ' בשבת (כג, א) מסיקה שהדלקה עושה מצוה מכח ב' הוכחות: [א] ממה ששינו "עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוצאי שבת מכבה ומדליקה", אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה. [ב] ועוד מדקא מברכינן "אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה". והטעם ש"הדלקה עושה מצוה" מבאר הלבוש (ס"א): "אין מצוה אלא בהדלקה, שבה ניכר פרסום הנס ולא בהנחה".

מדוע לצד ש"הנחה עושה מצוה" צריך גם לכבות ולא סגי בהנחה לשם מצוה – התוסי' (שם בשבת ד"ה מכבה) עמדו בזה: "וא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה סגי כיון דהנחה עושה מצוה דאטו מי גרע דלוקה ועומדת מהדליקה חש"ו. וי"ל דמיירי שהדליקה מתחלתה לצורך שבת ולכך גרע מהדליקה חש"ו דהתם שמדליקה בעתה ניכר הדבר שהוא מדליקה לשם חנוכה". וזה מה שכותב השו"ע: "לפיכך עשית שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה" – דהיינו רבותא שבכה"ג לצד שהנחה עושה מצוה לא היה צריך לכבות (עי' פמ"ג ומחצה"ש סק"א).

אך רש"י שם כותב: "דולקת - שהדליקה למצות חנוכה בערב שבת". הרי שביאר את דברי הגמ' שהדליקה לשם חנוכה ואעפ"כ לצד שהנחה עושה מצוה צריך לכבות. ואכן כותב הרמב"ן (שם כב, ב ד"ה למ"ד): "כיון דמאתמול הוא הרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה אתמול דלא ידעי השתא למאי הודלקה אתמול, ובין שהודלקה לשם נר דשבת או לשם נר חנוכה כל הדלקה דמאתמול לא מתכשרא היום. ועוד י"ל דלמ"ד הנחה עושה מצוה צריך להדליקה כשהוא בידו ואח"כ יניחה הא אלו הונחה בפסול נפסלה אותה הדלקה לגמרי, הלכך צריך לכבותה ולהגביהה ולהדליקה ולעשות הנחה בהכשר".

"מדליקה ואוחזה בידו במקומה לא יצא שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה" – כן מבואר בסוגית הגמ' (שבת כב, ב): "איבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה. ת"ש דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום, שמע מינה הנחה עושה מצוה, התם הרואה אומר לצרכו הוא דנקיט לה". וכותב המשנ"ב (סק"ז) שדעת הט"ז דדוקא שאוחזה כל זמן מצותו אבל אם אוחזה בידו קצת זמן ואח"כ מניחה כשהיא דולקת יצא, אבל כמה אחרונים מפקפקין בזה ודעתם דאין לדלוק עד שיהיו מונחין תחלה במקומן.

"הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה" – הנה בסוגית הגמ' שם אמרו: "ת"ש דאמר רבא הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום, א"ב הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינן משום הכי לא עשה כלום, אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום, התם נמי הרואה הוא אומר לצרכו הוא דאדלקה". ותמוה טובא שהשו"ע שפסק שהדלקה עושה מצוה הביא את הטעם של הרואה אומר שהובא בגמ' לפי הצד שהנחה עושה מצוה, והרי לפי הצד ש"הדלקה עושה מצוה" אמרה הגמ' מצד ש"הדלקה במקומה בעינן". ואכן הרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה ה"ט) כתב כלפי "הדליקה מבפנים והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקנו במקומו", ורק על הדין של אוחזה בידו כתב מצד הרואה. וראה בב"ח ובט"ז שכתבו שהוא סברא מחודשת, ואחרי שכבר חידשה הגמ' את הטעם של "הוראה אומר" אין הכרח לחידוש זה.

הדלקה במקומה בעינן – וזה נפק"מ טובא לענין נר שבת ששם אין את הטעם של "הרואה אומר", אם מותר להדליקו במקום אחר. וכמש"כ הב"ח: "ונפקא מינה לענין נר של שבת ושל יום טוב דלית בהו משום פרסומי ניסא כדי לחוש להרואה וכו' דמותר הוא להדליקה תחלה ולהניחה אחר כך במקומה לאחר שכבר הודלקה דלא בעינן הדלקה במקומה, אבל להרמב"ם גם בשל שבת ושל יום טוב הדלקה במקומה בעינן וכן פסקו להדיא המרדכי (סי' רעג) והאגודה (סי' לו) בפרק במה מדליקין". ולמעשה הרמ"א מביא כן (רסג, י): "וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר", ומבאר המשנ"ב שם: "היינו שאסור להדליק במקום שאין משתמשין בו ולהניח הנר במקום שמשמשין בו, משום דקי"ל הדלקה עושה מצוה וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו שאינו מקום חיובא לא מהני הדלקתו כלום אף שמניח אח"כ במקום חיובא, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק".

וראה בשש"כ (פמ"ג הע' קצט) שמוכיח מינה שלא שייך לברך על הדלקת נרות שבת על הסרת הכיסוי מנר דולק מהני"ל, דאילו היה מועיל הסרת הכיסוי – בודאי שבמה שמעביר את הנר מהמקום ההוא למקום שמשתמשין שם זה לא גרע מהסרת הכיסוי.

עוד נפק"מ יש לדון לענין הברכה – הנה השעה"צ (רסג, נד) מוכיח מלשון הגמ' שאמרו "לא עשה כלום" שצריך לכבות ולחזור ולהדליק. ובשו"ע הרב (שם, יד) מבואר שזה ברכה לבטלה וצריך לברך שוב. אך לפי הטעם של "הרואה אומר" יל"ע אם צריך לברך שוב. וראה ברע"א (מהדו"ת סי' קכה) שכותב: "וראיתי להפ"ח סי' תרע"ה מדמי למ"ש הר"ן דבחצר שבו ב' פתחים מב' רוחות דמדליק בשניהן מחמת מראית העין דאינו מברך, ה"נ לטעמא דהרואה אומר לצרכו אדליק מדליק בלא ברכה, וא"כ לא הו"ל להרי"ף להשמיט טעמא דהדלקה במק"ע והניח בקושיא. ואינו מהדומה, דזהו משורש מצות הדלקה לעשות בענין שיהיה הכירא דהוא משום מצוה ולא יטעו הרואים במקום שיש לתלות דלצורכו וליכא היכר לא קיים כלל המצוה, ושאיני בחצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות דהתם הדלקה ברוח

אחד כדינו, אלא דהרואים יחשדוהו שפושע ואינו מקיים מצות הדלקה, בזה הוי רק חשדא ואינו מברך, אבל בהרואה אומר דלצרכו אדליק אין הכוונה דיחשדוהו דמבטל מצות חנוכה אלא דהחסרון בעצמות המצוה, דכך הוא המצוה שיהיה בענין דמעשיו מוכיחים עלה, דעושה משום מצוה וזה הפרסום¹. ובדעת הפרי"ח לכאורה י"ל דס"ל שגם תקנת חשד אינו סתם מצד והייתם נקיים, אלא שבכח"ג שיש חשד יש עוד צורך לפרסומי ניסא, והעד על כך שיי"א שבעצם מברכים עלה (עי' משנ"ב תרעז, ח ובפמ"ג ולבו"ש שם).

הזה ממקום חיוב למקום חיוב – המשנ"ב (סק"ו) כותב: "וכתבו הפוסקים שאפילו היה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ ג"כ יש לזהר שלא לטלטל הנ"ח ממקומן עד שיושלם השיעור של הדלקה דהיינו חצי שעה, ויש מאחרונים שמקילין בזה. וכתב הפמ"ג דלכתחלה בודאי יש לזהר בזה". ועי' במשנ"ב (ריש סי' תרעז).

*

הדלקה במקומה בעינן ואם הדליקה בפנים לא עשה כלום – השפ"א (שבת כב, ב) מעיר: "קשה מנ"ל להשי"ס דיהי פסול בדיעבד בהדליק בפנים לולי הטעם דהרואה אומר כו', דהא חזינן דבשעת סכנה מניחה ע"ש, א"כ נראה דדוקא לכתחילה מצותו מבחוץ אבל לא לעיכובא ואף על גב דהדלקה עושה מצוה אמאי פסול, ובאמת מלשון הברייתא לעיל "מצוה להניחה ע"פ ביתו מבחוץ" משמע דגם אם הדליקה קודם שהניחה בפתח יצא². ועי' באג"מ (או"ח ד, קה-ז) שכותב: "וניחא לפ"ז מה שבשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, ולא נאמר שבשעת הסכנה תיקנו, משום שא"צ לתקנה מיוחדת לזה, משום דמתחלת התקנה לא תיקנו שיהיה פרסומי ניסא עיכוב במצות חנוכה שלכן בשעת הסכנה שא"א לקיימה בפרסומי ניסא מחוייב להדליק אפילו על שלחנו שליכא היכר כלל אפילו לבני בית. אולם בקונטרס חנוכה ומגילה (ג, ג) הביא בשם מרן הגרי"ז לא כך. וכן דעת הגרי"ש"א (פניני חנוכה עמ' נג)³. ודו"ק בדברי הגר"א (ריש הסימן) שכותב: "ונראה בזמן הטור שהיו מדליקין בפתח הבית ומי"מ אם הדליק בפנים יצא שהרי לא עשו כדן הגמ' בלא"ה". ואת עצם הדקדוק ממה שאמרו "לא עשה כלום" באמת יש לדחות שהכונה לא עשה כלום במה שהוציא לחוץ ועדיין אנו דנים אותו כמי שהוא בפנים. ועי' בתו"ה (ה, רכה).

הדליק בחלון והיה התריס סגור – יש לעיין באדם שהדליק בחלון ובעת ההדלקה היה התריס סגור, האם יצא ידי חובה או לא. וזה עדיף ממי שמדליק בפנים שאי"ז מקום הדלקה כלל, ומשא"כ כאן שזה מקום הדלקה ורק חסר מניעה צדדית שיפתח את החלון, ובנתיים הדליק ומתקיים פרסומי ניסא לעצמו, ואח"כ רק ישלים את יכולת הפרסומי ניסא לאחרים. וראה בחוט שני (עמ' שכא) שנסתפק בזה.

סעיף ב

יש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר, כדי שיעור, קודם הדלקה, אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור, לא יצא ידי חובתו.

לא יצא ידי חובתו - וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליק בלא ברכה. והטעם שלא יברך מאחר שאי"ז ברור דקי"ל שצריך שיעור – והוא תלוי בב' תירוצי הגמ' (כא, ב) ובתוס' שם ד"ה דאי. וראה למשל בחיי אדם (קנד, כה) שכותב: "לכן מי שאין לו שמן הרבה, ואם יתן בכל נר ונר, לא יספיק אפילו באחד כשיעור, ולכן מוטב שיתן באחד כשיעור, שהרי יש פוסקין דבפחות מכשיעור לא יצא כלל, ובשאר נרות יסמוך על הפוסקין דסבירא להו דאין צריך שיעור".

בדברי השו"ע "דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה" – צ"ב מדוע דבר זה תלוי בצדדים אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה וצ"ע (ועי' בט"ז תרעג, ח).

*

האם אפשר לברך על הוספת שמן – ידוע מה שהקשה הגר"ח מבריסק להאמרי אמת במה שמובא במדרש תנחומא (פרי' תצוה) שהנר במנורה היו מדליקין אותה בתחילת השנה והיתה דולקת כל השנה, שהרי יש מצוה להדליק את המנורה ערב ובוקר. והשיב לו שמאחר שבמוסיף שמן לנר חייב משום מבעיר (ביצה כב, א), אזי היה הכהן גדול מוסיף טיפת שמן והיה נחשב עי"ז כהדלקה מחודשת.

ובספר מרפסין איגרא (עמ' קכד) הקשה מדברי השו"ע כאן לגבי נרות חנוכה שאם בעת ההדלקה לא היה מספיק שמן כשיעור שידלוק לחצי שעה, שצריך לכבות להוסיף שמן כשיעור ולהדליק שוב, ומדוע לא מועיל להוסיף לאחר מכן שמן נוסף.

[ובספר מקראי קודש (חנוכה סי' ח) כתב לדון שמא באמת רק אם בהוספה אין שיעור רק בצירוף מה שהיה קודם אבל אין הי"נ אם עתה מוסיף שמן כשיעור ההוספה גופא נחשבת להדלקה, אך הביא שהחיי אדם (קנד, כב) כתב "אבל אם לא היה בו כשיעור קודם שהדליק

¹ ואכן יש לדייק את הלשון "לא עשה כלום" שזה חיסרון בעצם (ע"ד מה שדקדק השעה"צ רסג, נד).

² ראה בב"י (יו"ד סי' רפט) כותב: "ומ"ש ונראה שאם שינה באלו המקומות אינו מעכב. נראה שטעמו משום דבכל הני אמרינן לישנא דמצוה מצוה להניחה בתוך חללו של פתח מצוה להניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים מצוה להניחה בתחלת שליש העליון, ומשמע ליה ז"ל דהיינו לומר דמצוה הכי ואם שינה לא פסל כו' דאם לא כן ה"ל למיתני פסולה". ועי' בשבו"י (חנוכה עמ' סג).

³ ידוע שדעת הגרי"ש"א שגם בחלון יתכן שלא יצא י"ח. אבל זהו חידוש וכמש"כ בתשובות והנהגות (ה, רכה): "ובמקו"א (מוע"ז ח"ו סי' פ"ז) ביארתי דאם מדליק קודם בביתו בחלון נראה שיצא עיקר המצוה בהדלקה בחלון לכו"ע, דאפי' אי נימא שאינו יוצא בדיעבד כשמדליק בפנים, מ"מ כיון שבחלון איכא ג"כ פירסומי ניסא לבני רה"ר לא מסתבר שחז"ל אמרו שלא יצא עיקר המצוה אא"כ הדליק על פתח החצר".

אע"פ שאחר הדלקה הוסיף בה שמן עד שדולק אפילו כל הלילה לא יצא כיון שבשעת הדלקה לא היה בו כשיעור, אלא יכבנה ויחזור וידליק".

והביא בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שאמר ליישב, ששונה הדלקת נרות במקדש מהדלקת נרות חנוכה, שבמקדש רק צריך "מעשה הדלקה" וזה מתקיים גם בהוספת שמן, אבל בהדלקת נרות חנוכה שענינה ותכליתה היא פרסום הנס לו ולאחרים, צריך גם הדלקה למשך זמן מספיק חצי שעה לפרסום הנס – ולצורך זה לא די במעשה הדלקה מבחינה דינית והלכתית בלבד, כי רק במעשה הדלקה כצורתו הרגילה, מתפרסם לו ולאחרים הנס.

ובספר מקראי קודש כותב, שהוספת שמן אינה נחשבת מעשה הדלקה כיון שבלא"ה היה דלוק מקודם, ומ"מ לענין שבת חייב כי בשבת החיוב הוא על כילוי השמן, אבל בחנוכה בעיני "הדלקה" והדלקה אין כאן מאחר שכבר היה דלוק מקודם (ויל"ע היטב בביאור דברי התוס' שם בביצה). אמנם עיקר ההנחה שבשבת החיוב על הכילוי, יעוי' בשו"ע הרב (סי' תצה בקו"א אות ב) שכתב שהחיוב אינו משום שריפת וכליון העצים אלא משום ריבוי האש ולכן המדליק נר חייב אע"פ שאין צריך לאפרה ע"ש. וראה באבני"ז (או"ח סי' רלח) מש"כ לדון בדבריו.

ולגבי נרות שבת כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (שש"כ פמ"ג הע' רא) שמסתבר דלא דמי לחנוכה דבעינן הדלקה ממש, ואם יחשב כמבעיר יהיה סגי בזה לחיוב נרות שבת.

סעיף ג

אשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בה; אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן, לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול; ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך, מותר. הגה: ולדין דכל אחד מבני הבית מדליק בפ"ע, קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ.

נשים חייבות בהדלקת נר חנוכה – שאף הן היו באתו הנס, שהגזירה היתה על כל בתולה הנישאת שתבעל להגמון תחלה וגם התשועה נעשה ע"י אשה שבת יוחנן כ"ג חתכה ראשו של ראש הצוררים (משנ"ב). ולכן אשה שדרה לבד חייבת בהדלקה וכמש"כ הלקט יושר (ח"א עמ' קנב): "ופעמים שאיש ואשתו חייבים בני"ח, כגון שאין להם בית מיוחד, ואין שניהם יחד". או באופן שאין האיש בביתו תדליק האשה (משנ"ב סק"ט וביה"ל ד"ה אשה). וכן אשה יכולה להוציא אחרים רק שכותב הביה"ל (ד"ה אשה): "אבל ידוע מה שארז"ל בברכות דף כ' בן מברך לאביו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו".

עומד אצלה – המשנ"ב (סק"ט) כותב: "ואפילו איש יכול לעשות אותה שליח להוציא **אם עומדין בשעה שמדלקת ושומעין הברכה** ובדיעבד אם לא ענו אמן על הברכה ג"כ יצאו, וכן איש מברך לאשה ויוצאת ידי חובתה **אם עומדת שם ושומעת הברכה לא בע"א**". וכ"ה בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' קכח) וז"ל: "אכן בקידושין איני סבור כלל שיוכל השליח לברך ולקדש את האשה, אם לא שהמשלח עומד אצלו ושומע ויוצא בברכת השליח, שאפילו אם היה מקדשה בעצמו היה חברו מברך בשבילו ומוציאו, שכן כתב רבינו אבא מארי זצוקלה"ה שאם ראובן מניח תפילין או מתעטף בציצית חברו מברך בשבילו, שכן שנינו כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא. **וכן בהדלקת נר חנוכה אם ראובן מדליק נרותיו של שמעון כדרך שרגילין העולם כשיש אלמנה בבית אומרת לאחד מאנשי הבית להדליק נרותם בשבילם, סבורני שלא יברך א"כ יעמוד משלח בצדו ויצא בברכת עכ"ד.**

וצ"ב מדוע מעכב לעמוד אצלו בעת הברכות, ומאי שנא נר חנוכה מכל המצוות שעושין ע"י שליח כמו מזוזה תרומה ובדיקת חמץ דשפיר מברך השליח וכמבואר בפוסקים ואפי' כשבעה"ב אינו עומד שם.

ומבאר המנח"ש (נח, ד-ג): "ונראה פשוט דבכל המצוות הנעשות ע"י שליח השליח מברך מפני שהוא עושה המצוה בשביל משלחו ואף על פי שאינו מצווה, וכגון במזוזה כיון שהוא קובע עכשו המזוזה הרי הוא עושה המצוה, וכן בבדיקת חמץ כיון שהוא בודק את הבית, ואפי' אם לא שלחו בעה"ב חשיבא עשייתו משום מעשה מצוה אלא שאז אינו יכול לברך וכמו שביארנו לעיל, וכן בתרומה לאחר שיש לו הכח להפריש ועשאו בעלים בשליחותו הרי הוא עושה הכל ושפיר מברך, אולם במצוות נר חנוכה כיון שהחיוב הוא דוקא על מי שהבית שלו ה"ז דומה למי שמניח תפילין לחבירו שרק אותו שהתפילין על ידו מברך ולא המניח לו שהוא הלא אינו עושה שום מצוה כשמניח התפילין על יד חבירו, ורק כשחברו שומע מברך כדי להוציאו, והוא הדין בהדלקת נר חנוכה שצריך להדליקו בבית המשלח דוקא והדלקה בבית של אחר אינה כלום, ולכן אף כשעשהו שליח ומדליק בביתו של בעה"ב אינו מברך אלא שהלה שומע את הברכה ומוציאו. ומ"מ בני ביתו של אדם שפיר נפטרים ויוצאין בהדלקת בעה"ב ולא מפני שליחות רק מפני שמעיקרא החיוב חל רק על אחד מבני הבית והשאר נפטרים ממילא כו"ו (ומש"כ המשנ"ב תרעז, ד שאכסנאי צריך לשמוע הברכות מבעה"ב זה רק בגלל ברכת הרואה כמבואר שם בדברי הפוסקים). ועי' באג"מ (א, קצ) ושבה"ל (ח, קנט).

מהדין לנשים – המשנ"ב (סק"ט) כותב בשם העולת שמואל שגם לדין שמדליקין כל אחד בפני"ע, מ"מ אשה אינה צריכה להדליק, דהויין רק טפילות לאנשים. ובשעה"צ (אות י) כותב שזה מצד ש"אשתו כגופו", וכ"ה במשנ"ב (תרעא, ט). וצ"ע אם כן מדוע בנות אינן מדליקות.

עוד כותב המשנ"ב (שם): "שאם רוצים הנשים להדליק יכולות לברך דהוי כשאר מ"ע שהזמן גרמא דיכולות לברך". וראה במנחת שלמה (תנינא נח, א) שתמה, שהרי אם רוצה להדליק הרי אינה מתכוונת לצאת בהדלקת בעל הבית והרי היא מחויבת מצד עצמה, והו"ל כאשה השומעת קידוש וכדומה ואינה רוצה לצאת, ולא דמי כלל למ"ע שהזמן גרמא שהרי היא מחויבת לברך מפני שהיא חייבת עתה בנר חנוכה.

ומבאר, כמו בעירוב תבשילין שאם תרצה להניח בפני עצמה ותכוון שלא לצאת בעירוב של בעה"ב הרי זה ברכה לבטלה, אלא דשאני נר חנוכה שמשום דין המהדרין חלוק הוא מעירוב ויכול כל אחד להדליק לעצמו, וכיון דאשתו כגופו ס"ד שאסור לה להכניס עצמה בחיוב הדלקה ולברך בפני עצמה קמ"ל דיכולה, וכמו שמכנסת עצמה בשאר מ"ע שהזמן גרמא ומברכת אף על פי שפטורה, ה"ה בנר חנוכה יכולה לברך בפני עצמה כמו אנשים.

*

סומא – המשני"ב (סק"ט) מביא מש"כ המהרש"ל (סי' עז) שסומא אם הוא בבית שאחרים דולקין ויכול להשתתף בפריטי עמהם ויברכו עליו זה עדיף וכן אם יש לו אשה אשתו מדלקת עליו ואם הוא בבית מיוחד ואין לו אשה ידליק בעצמו ע"י סיוע של אחר ועיין בשע"ת דלא יברך וכ"ש שאינו יכול להוציא אחרים. ומבואר מכל זה שאי אפשר לברך רק עבור ההדלקה של פרסום לאחרים. וראה מש"כ לעיל (סי' תרעג) בדין כבתה ש"א שאם כיבה במזיד חייב שוב להדליק ואעפ"כ לא מברך. ולגבי ברכת "שהחיינו" הרי זה תלוי אם נתקן שהחיינו רק על ההדלקה או גם על עצם היו"ט יעוי' בשעה"צ (תרעו, ג) ובביה"ל (תרצב, א). וע"ע בשבה"ל (ד, סז).

*

קטן בהדלקת נרות להוציא אחרים – הנה בשו"ע מובא ש"א שקטן יכול להוציא אחרים, וכותב המשני"ב (סי' ק יג): "הנה לפי מה שסתם המחבר בסימן תרפ"ט ס"ב משמע דלמעשה אין לסמוך שיהיה הקטן יכול להוציא בהדלקתו לגדולים". ובביאור השיטה שקטן יכול להוציא כותב החכ"צ (תוספות חדשים סי' יג): "שאלת לפרש לך מה בין חנוכה שפסק דקטן שהגיע לחינוך מוציא את הגדול לפורים שפסק הוא ז"ל ככל שאר הפוסקים וכת"ק דר"י שאף שהגיע לחינוך אינו מוציא את הרבים י"ח. תשובה ס"ל דבחנוכה כיון דלאו אקרפתא דגברא מוטל חיוב ההדלקה אלא א' מכל בה"ב מדליק בפתח החצר ושוב אין שום חיוב על שום א' מכל בה"ב אף על פי שלא שמעו הברכה ולא ראו ההדלקה ועדיפא מיניי אמר ר' זירא כיון דנסיבנא אמינא תו לא צריכנא דהא קמדלקי עלי בגו ביתאי אמטו להכי סגי בקטן שהגיע לחנוך המדליק בפתח החצר אבל בקריאת המגילה המוטל על כל או"א לקרות או לשמוע המגילה אין קטן אף שהגיע לחינוך מוציא את הרבים וחילוק זה מתקבל על הדעת נ"ל".

וכיוצ"ב מצינו בשלטי"ג במדרכי לגבי נשים שכותב בשם התוס' וז"ל: "ואע"ג דבמקרא מגילה לא פטרו אחריני כו' שמא נר חנוכה קולא הוא כדאמר לקמן דמשתתף בפריטי, וכי נסיב ולא צריך דסמיך אהדלקה דביתו שחוץ לעירו".

והביאור בכל זה, שחלוק במהותו החיוב של נר חנוכה שהוא חוב על הבית שאחד מבני הבית ידליק, וכשאחד מבני הבית מדליק אי"ז נחשב שכל אחד הדליק בעצמו, רק שזה מועיל בעבורו.

קטן הדלקה לעצמו – אך לפי מנהגינו שכל אחד מדליק בעצמו אז גם הקטן יכול להדליק, וכותב המשני"ב (סי' ק יד) שלקטן אי"צ להחמיר כולי האי ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד לכו"ע, וראה בביה"ל שיתכן שאין חינוך על הידור.